

ARTYKUŁY ▶▶ CZĘŚĆ III

WYZWANIA DLA WSPÓŁPRACY GOSPODARCZEJ ROSJI I KRAJÓW EŚW

ADAM MICHALIK ▶

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

Rozwój współpracy inwestycyjnej pomiędzy Polską a Federacją Rosyjską w XXI wieku

Abstract

Poland is the biggest FDI recipient of the EU countries located in Central Europe. The statistics are showing also more and more investment high activity of Polish companies on the foreign markets. Towards the strong competition and high costs of the workforce in EU countries, Polish companies as the location of their investments often choose markets outside the EU, including the Russian market.

The article presents analysis of the investment cooperation between Poland and the Russian Federation and shows the essential barriers negatively influencing in the shape of these relations. He is pointing in addition also the high importance of the role of the economic diplomacy in the development of cooperation investment between both countries.

Keywords: Polish direct investments abroad, foreign direct investments, investment cooperation, Russia

Аннотация

Польша является крупнейшим получателем прямых иностранных инвестиций (ПИИ) среди стран Европейского Союза из Центрально-Восточной Европы. В то же время статистические данные показывают повышение инвестиционной активности польских компаний на зарубежных рынках. Из-за

сильной конкуренции и высокой стоимости рабочей силы в ЕС, польские компании как место инвестиций выбирают рынки за пределами ЕС, в том числе российский.

Статья анализирует инвестиционные взаимосвязи между Польшей и Россией и указывает на существенные барьеры, оказывающие отрицательное влияние на форму отношений. Публикация указывает одновременно на роль экономической дипломатии в развитии инвестиционного сотрудничества между двумя странами.

Ключевые слова: польские иностранные инвестиции, прямые иностранные инвестиции, инвестиционное сотрудничество, Россия

Wstęp

Obraz gospodarki światowej XXI wieku kształtowany jest w dużym stopniu przez rozwiniętą na skalę globalną sieć przedsiębiorstw o wysokim stopniu internacjonalizacji, czy wręcz definiujących swoją tożsamość jako tzw. *born global*. Znaczne zasoby kapitałowe i organizacyjne tych podmiotów, zdobyte doświadczenie międzynarodowe czy też osiągnięte efekty skali produkcji stanowią o ich przewadze wobec mniejszych firm o niskim stopniu umiędzynarodowienia. Sytuacja ta wymusza na tych przedsiębiorstwach poszukiwanie nowych źródeł przewagi konkurencyjnej i wzrost własnego poziomu internacjonalizacji poprzez działalność inwestycyjną na rynkach zagranicznych.

Na zwiększenie zakresu międzynarodowej ekspansji kapitałowej przedsiębiorstw wpływ ma kilka znaczących czynników, wśród których niewątpliwie najistotniejszym jest globalizacja i liberalizacja międzynarodowych przepływów czynników produkcji, co pozwala znacznie szybciej i łatwiej przenosić produkcję w poszukiwaniu nowych, lepszych warunków prowadzenia działalności. Jednocześnie fakt utrzymywania się pomiędzy poszczególnymi krajami ościennymi różnic w cenach czynników produkcji sprzyja procesowi specjalizacji i stanowi zachętę do podejmowania BIZ. Dodatkowo napływ zagranicznej konkurencji do danego kraju mobilizuje najsilniejsze lokalne firmy do poszukiwania nowych rynków zbytu poza granicami kraju, przyczyniając się w ten sposób się do poprawy pozycji konkurencyjnej gospodarki, także w wymiarze globalnym. Jak słusznie

zauważa Kłysik-Uryszek (2013, s. 164–165), wzrost zaangażowania Polski w inwestycje bezpośrednie za granicą wynika także z podejmowanej działalności ulokowanych w Polsce filii korporacji międzynarodowych.

Częstokroć w tym procesie niezbędne jest wsparcie w postaci przychyłnej tego typu przedsięwzięciom polityki państwa. Owa polityka powinna być ukierunkowana na realizację strategicznych celów prorozwojowych, a także w relacjach dwustronnych z partnerami gospodarczymi otwarta na współpracę dążącą do osiągnięcia efektów przynoszących wymierne, obustronne korzyści.

Rola dyplomacji w procesie kształtowania dwustronnych relacji gospodarczych

Celem dokonania właściwej oceny współpracy inwestycyjnej pomiędzy Polską a Federacją Rosyjską należy najpierw precyzyjnie to pojęcie zdefiniować. Najlepszym źródłem definicyjnym będzie w tym przypadku Słownik języka polskiego PWN, określający pojęcie „współpracy” jako (*Słownik Języka...*):

- a) działalność prowadzoną wspólnie przez jakieś osoby, instytucje lub państwa,
- b) wspólne funkcjonowanie wraz z innymi elementami w ramach całości organizmu lub maszyny,
- c) działalność prowadzoną na czyjeś zlecenie, wiążącą się ze zdradą lub z działaniem na czyjąś niekorzyść.

Posługując się tym ujęciem definicyjnym, można wykazać, iż w kontekście relacji dwustronnych między Polską i Rosją występują właściwie wszystkie trzy przytoczone interpretacje. Poza pierwszym, oczywistym z perspektywy omawianej tematyki znaczeniem, można także przedstawić dwustronne relacje między państwami jako element systemu handlu światowego, także w wielu aspektach determinowany funkcjonowaniem i toczącymi się procesami wewnątrz jego pozostałych komórek. Można by w tym miejscu jako jedną z takich determinant rzutujących na ten element wskazać kształtowanie się relacji na płaszczyźnie UE–Rosja. Inną determinantą będą wspomniane we wstępie procesy zachodzące w gospodarce globalnej, wymuszające niejako większą aktywność przedsiębiorstw w zakresie

poszukiwania źródeł przewagi konkurencyjnej. Należy także niewątpliwie podkreślić znaczenie sytuacji makroekonomicznej na świecie i wpływ niedawnego globalnego kryzysu ekonomicznego na wielkość skali przedsięwzięć inwestycyjnych na linii Polska–Rosja. Niestety, również przytoczone trzecie ujęcie definicyjne, czyli działanie prowadzone na niekorzyść jednej ze stron czy wręcz wiążące się ze zdradą, niejednokrotnie jest używane w kontekście dwustronnych relacji pomiędzy tymi państwami.

XX w. przyniósł umocnienie gospodarczej roli polityki zagranicznej, co zostało określone mianem ekonomizacji polityki zagranicznej. Pojęcie to można interpretować w dwojakim ujęciu. Z jednej strony silna pozycja danego kraju w światowej gospodarce wpływa bezpośrednio na znaczenie danego kraju na światowej arenie politycznej, z drugiej celem prowadzonej polityki zagranicznej stał się rozwój gospodarczy kraju realizowany m.in. poprzez nawiązywanie i umacnianie relacji handlowych, służących ekspansji zagranicznej i pozyskiwaniu rynków zbytu dla towarów produkowanych przez przedsiębiorstwa z danego kraju.

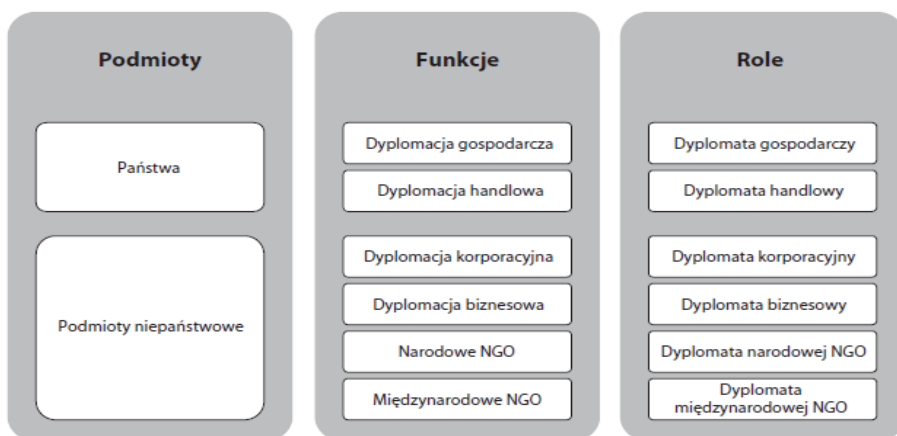
Ekonomizacja polityki zagranicznej znajduje także swoje zastosowanie w sferze kapitałowych przepływów inwestycyjnych. Przecież na kształt dwustronnej współpracy inwestycyjnej znaczący wpływ mają działania podejmowane przez organy administracji państwowej zarówno zlokalizowane na szczeblu centralnym, jak i lokalnym. Wśród nich należy wyróżnić działania podejmowane przez przedstawicieli dyplomacji gospodarczej jako podmiotu bezpośrednio powołanego do rozwijania obszarów współpracy gospodarczej danego kraju z innymi państwami, w tym także do budowy relacji sprzyjających napływowi inwestycji wzajemnych.

W literaturze przedmiotu brak jednoznacznego określenia definicyjnego pojęcia „dyplomacji gospodarczej” czy też „dyplomacji ekonomicznej”. Warto przytoczyć m.in. definicję E. Molendowskiego i W. Polana określającą dyplomację gospodarczą jako realizację działań zmierzających do podniesienia pozycji międzynarodowej państwa poprzez szeroko rozumianą promocję interesów gospodarczych kraju jako całości oraz partykularnych interesów poszczególnych jego podmiotowych elementów poprzez m.in. poszukiwanie partnerów zagranicznych dla firm krajowych, promocję narodowych eksporterów oraz przyciąganie inwestycji zagranicznych przez przedstawicieli państwa – profesjonalnych dyplomatów (Molendowski, Polan, 2007, s. 64). Słownik dyplomacji opublikowany przez G. Ber-

ridge'a i A. Jamesa łączy pojęcie dyplomacji ekonomicznej z prowadzoną przez dany kraj polityką gospodarczą, określając ją jako realizującą założenia przyjętej polityki ekonomicznej m.in. poprzez działalność przedstawicielstw i delegacji państwowych na arenie międzynarodowej i forach międzynarodowych organizacji gospodarczych (Berridge, James, 2001, s. 81).

Niezależnie jednak od ujęcia definicyjnego, rola dyplomacji gospodarczej w kształtowaniu wzajemnych relacji gospodarczych, w tym także w przyciąganiu i wspieraniu procesów inwestycyjnych, jest nie do podważenia. E. Molendowski i W. Polan zwracają uwagę na wachlarz instrumentów, jakim dysponują przedstawiciele dyplomacji gospodarczej, poczynając od nieformalnych kontaktów handlowych, działań lobbingsowych i promocyjnych, prowadzonych negocjacji, a kończąc na tworzeniu przepisów prawa. Jak zaprezentowano na rys. 1, autorzy ci wskazują także na wiele funkcji i ról realizowanych przez poszczególne szczeble dyplomacji, zarówno państwowej, jak i niepaństwowej, w zakresie kształtowania dwustronnych relacji gospodarczych i promocji biznesu.

Rysunek 1. Funkcje i role realizowane przez podmioty dyplomacji w międzynarodowych stosunkach gospodarczych

Źródło: Molendowski, Polan, 2007, s. 54.

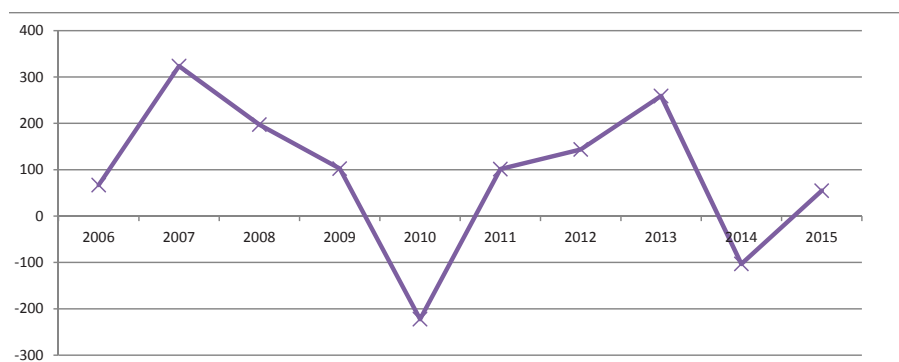
Jak wynika z rysunku 1 autorzy wśród funkcji realizowanych przez podmioty dyplomacji państwowej w zakresie kształtowania stosunków gospodarczych z innymi krajami oprócz przytoczonej wcześniej dyplomacji gospodarczej wyróżniają także dyplomację handlową, definiowaną jako działalność misji dyplomatycznych i innych wyspecjalizowanych agend rządowych, mającą na celu wspieranie krajowego sektora biznesu w ich dążeniu do osiągnięcia sukcesu rynkowego, a przez to osiągnięcie wzrostu krajowego dochodu narodowego oraz lepszej pozycji konkurencyjnej kraju (Molendowski, Polan, 2007, s. 54–55).

Skala i charakterystyka polskich inwestycji bezpośrednich w Federacji Rosyjskiej oraz rosyjskich w Polsce w latach 2006–2015

XXI w. charakteryzuje wzrost aktywności inwestycyjnej polskich podmiotów, w dużym stopniu widoczny także na rynkach wschodnich. Według danych publikowanych przez Narodowy Bank Polski można zaobserwować bardzo dużą dynamikę dotyczącą przepływów kapitałowych między Polską a Federacją Rosyjską w badanym okresie w latach 2006–2015. Jak zaprezentowano na wykresie 1, dość szczególnymi latami w tym okresie jest rok 2010 i 2014, kiedy statystyki NBP odnotowały ujemny przepływ kapitału Polski do Rosji, czyli suma kapitału zainwestowanego w Federacji Rosyjskiej była niższa od kapitału wycofanego do Polski.

Również struktura napływu polskich BIZ do Rosji (tabela 1) ulega w badanym okresie częstym zmianom. Przykładowo, napływ udziałów kapitałowych w 2012 r. wyniósł zaledwie 4,3 mln USD, podczas gdy dwa lata później przekroczył 135 mln USD

Wykres 1. Skala napływu polskich bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Federacji Rosyjskiej w latach 2006–2015 (w mln USD)

Źródło: dane NBP (www.nbp.pl)

Tabela 1. Struktura napływu polskich BIZ do Federacji Rosyjskiej w latach 2006–2015 (w mln USD) (www.nbp.pl)

Rok	Udziały kapitałowe	Reinwestowane zyski	Pozostały kapitał	Ogółem bilans kapitału
2006	23,8	-5,6	48,8	67
2007	113,6	6,1	203,8	323,5
2008	116,6	-14,9	95,6	197,3
2009	65,8	-1,6	38,3	102,5
2010	8,7	46,6	-277,4	-222,2
2011	6,2	79,8	15,4	101,4
2012	4,3	123,0	16,5	143,8
2013	85,8	37,7	135,7	259,1
2014	135,8	-2,1	-236,8	-103,1
2015	12,0	34,1	8,8	54,8

Odnośząc się do przytoczonych danych, należy podkreślić, iż wysokie tempo zmian przepływów kapitałowych z Polski do Rosji, widoczne także w strukturze źródeł tego kapitału, wynika przede wszystkim z relatywnie wciąż niewielkiej skali polskiego zaangażowania inwestycyjnego na

tamtejszym rynku. W efekcie podjęcie nawet przez jeden podmiot polski, a precyzyjniej określając – mający siedzibę w Polsce¹ – decyzji o inwestycji w Rosji może znacząco poprawić statystyki przepływów kapitału. Analogicznie decyzja o wycofaniu inwestycji bądź nawet ograniczeniu zaangażowania kapitałowego w Rosji, skutkująca wycofaniem części kapitału, znacząco obniża tę wartość statystyczną dla Polski.

Jednak obraz powstały na podstawie danych NBP jest obciążony bardzo istotną wadą. W dobie globalizacji i rosnącego stopnia internacjonalizacji przedsiębiorstw, mającego swoje odzwierciedlenie także w liczbie zagranicznych podmiotów zależnych, duża część transakcji realizowana jest poprzez spółki córki zarejestrowane w krajach o bardziej przychylnym inwestorowi prawie podatkowym i finansowym, takich m.in. jak Cypr, Luksemburg czy Szwajcaria. Jest to widoczne także w przypadku Polski, gdyż wymienione kraje znajdują się w ściślejszej czołówce państw odbiorców polskich inwestycji w XXI wieku. Dopiero w następnym kroku ten kapitał jest transferowany do krajów ostatecznego przeznaczenia, stąd inwestycja polskiego podmiotu w Rosji może w statystykach NBP figurować jako przepływ kapitału z Polski na Cypr, a w raportach Centralnego Banku Rosji z Cypru do Rosji.

Polskie inwestycje bezpośrednie na terytorium Federacji Rosyjskiej charakteryzuje silna koncentracja w kilku najlepiej rozwiniętych gospodarczo regionach kraju. Największa regionalna lokalizacja polskiego kapitału ma miejsce w Centralnym Okręgu Federalnym (w tym w szczególności w Moskwie i obwodzie moskiewskim oraz Północno-Zachodnim Okręgu Federalnym (w tym w szczególności w Sankt Petersburgu oraz obwodzie kaliningradzkim). Z jednej strony taka koncentracja jest z perspektywy polskich inwestorów zrozumiała, z drugiej strony należy pamiętać, iż w rankingu Doing Business, opracowanym przez ekspertów Banku Światowego, analizującym stopień łatwości prowadzenia biznesu w 30 miastach w Rosji, Moskwa m.in. z powodu czasu oczekiwania oraz kosztu uzyskania potrzebnych pozwoleń na budowę czy dostępu do elektryczności zajęła miejsce ostatnie (*Doing Business in Russia*, 2012, s. 2).

¹ Statystyki NBP pokazują przepływy z Polski do Rosji bez uwzględniania, czy dotyczy to spółek ze 100% kapitałem polskim, czy np. spółek córek firm zagranicznych.

Analizując polskie inwestycje bezpośrednie na obszarze Federacji Rosyjskiej w ujęciu branżowym, sektory, które w latach 2006–2015 przyciągnęły największą liczbę polskich inwestycji to m.in. (*Materiały WPHI...*):

- przemysł przetwórczy,
- handel hurtowy i detaliczny,
- działalność finansowa,
- przemysł wydobywczy.

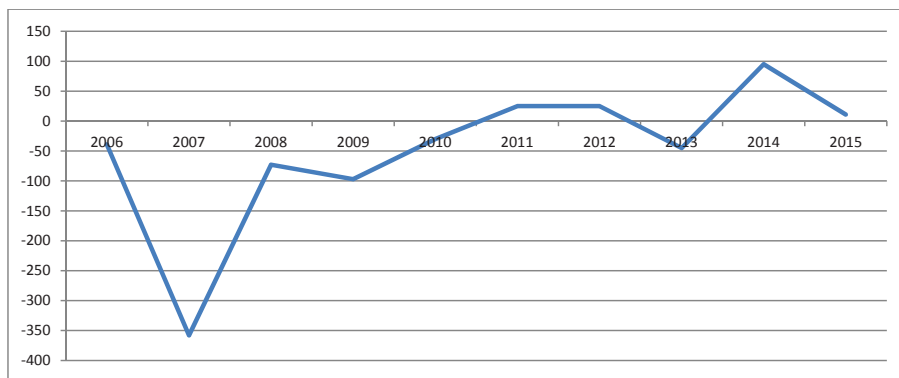
Polscy inwestorzy nie stanowią licznej reprezentacji na rosyjskim rynku, jednakże kilku z nich może pochwalić się silną pozycją rynkową w Rosji oraz dynamicznym rozwojem swojej działalności. Wśród takich podmiotów wyróżnić można chociażby: Toruńskie Zakłady Materiałów Opatrunkowych, których marka Bella jest liderem rynku, producenta opakowań firmę Can-Pack, grupę Rovese działającą w branży ceramiki sanitarnej, Polpharmę umacniającą swoją pozycję na rosyjskim rynku farmaceutycznym czy też firmy LPP i CCC działające odpowiednio w sektorze odzieżowym i obuwniczym. Należy także wspomnieć o dwóch inwestycjach podmiotów z branży spożywczej (która w największym stopniu odczuwała w latach 2006–2015 skutki napięć politycznych pomiędzy oboma krajami), a mianowicie budowie zakładów produkcyjnych grup Maspex i Hortex. Wśród planowanych dużych polskich inwestycji w Rosji w 2017 roku warto wspomnieć o planach budowy przez spółkę Paged fabryki sklejki o szacowanej wartości inwestycji bliskiej 30 mln USD.

O ile można powiedzieć, iż wartość polskich inwestycji bezpośrednich na terytorium Federacji Rosyjskiej nie jest szczególnie wysoka, to inwestycje rosyjskie w Polsce należy uznać za wręcz śladowe. Jak zaprezentowano na wykresie 2, według danych NBP roczna wartość napływu kapitału rosyjskiego do Polski w latach 2006–2015 nie przekroczyła w żadnym z badanych lat poziomu 100 mln USD.

W rachunku skumulowanym wartość rosyjskich inwestycji na koniec 2014 roku była szacowana na niewiele ponad 58 mln euro, co plasowało Rosję na 42. miejscu w zestawieniu największych inwestorów zagranicznych w Polsce, podczas gdy przykładowo w Czechach wartość inwestycji

rosyjskich jest szacowana na blisko 400 mln euro, co daje Rosji 21. miejsce wśród największych inwestorów w tym kraju².

Wykres 2. Wartość napływu kapitału z Rosji do Polski w latach 2006–2015 (mln USD)

Źródło: www.nbp.pl

Z kolei według danych Rosstat, udział Polski jako kraju lokalizacji inwestycji rosyjskich, uwzględniając wartości skumulowane, nie przekroczył na koniec 2014 r. 0,15% zaangażowania kapitałowego rosyjskich podmiotów na świecie.

Wśród najważniejszych inwestorów rosyjskich w Polsce wymienić należy firmy z branż: energetycznej, czyli Gazprom i Novatek; informatycznej: Kaspersky Lab oraz Luxoft; obuwniczej: Kari; a także producenta wyrobów spirytusowych firmę Russian Standard.

Bariery dwustronnej współpracy inwestycyjnej

Prezentowane we wcześniejszych punktach tej publikacji dane jednoznacznie wskazują, iż potencjał obu państw jako miejsca lokalizacji inwestycji wzajemnych nie jest wykorzystywany. Polska od lat jest wymieniana

² Na podstawie danych publikowanych na stronach internetowych Narodowego Banku Polski, Centralnego Banku Rosji oraz Czeskiego Banku Narodowego.

w różnorodnych rankingach jako jedna z najbardziej atrakcyjnych lokalizacji dla biznesu w Europie, Rosja z kolei przyciąga inwestorów z uwagi na wielkość swojego rynku. Tymczasem mimo tych czynników, a także geograficznego sąsiedztwa czy chociażby podobieństw kulturowych skala przepływów inwestycyjnych między tymi dwoma krajami jest bardzo niewielka.

Jakie są przyczyny tej sytuacji? Niewątpliwie rozwojowi współpracy nie sprzyja niekorzystny klimat polityczny i łańcuch wzajemnych uprzedzeń po obu stronach granicy. Rosyjskie władze odbierają politykę polskiego rządu jako awanturniczą i wręcz wrogą wobec Rosji, potęgowaną przez takie wydarzenia jak katastrofa w Smoleńsku oraz konflikt zbrojny na Ukrainie. Z kolei polscy decydenci uważają, że Rosja nigdy nie zaprzestała dążyć do odbudowy swojej strefy wpływów w Europie i poważnie zagraża bezpieczeństwu krajów ościennych, w tym także Polski.

W obliczu tej sytuacji stawia się często pytanie: czy kapitał ma narodowość? Jest to problem ważny z perspektywy bezpieczeństwa ekonomicznego kraju, jednak dosyć skomplikowany w obliczu międzynarodowych przepływów kapitałowych. Poza dyskusją wydaje się być stwierdzenie, że dla trwałego rozwoju gospodarczego Polski bardziej pożądanym jest wzrost kapitału krajowego i inwestycje dokonywane przez firmy z większościovym udziałem kapitału polskiego. Rozwój polskich przedsiębiorstw stwarza mocniejsze podwaliny pod sukces gospodarczy kraju m.in. z uwagi na mniejszą skłonność do szybkiego przeniesienia działalności do krajów oferujących korzystniejsze warunki inwestowania czy mniejszą skalę wyprowadzania kapitału do rajów podatkowych celem tzw. optymalizacji podatkowej. Jednak czy powinniśmy preferować napływ inwestycji z jednego państwa (np. z USA) kosztem inwestycji z drugiego, twierdząc, że te pochodzenie kapitału tych drugich jest zagrożeniem dla przywoływanej często w wypowiedziach polityków tzw. polskiej racji stanu? W obliczu wspomnianych międzynarodowych przepływów kapitałowych, dokonywania inwestycji za pomocą spółek córek zarejestrowanych w różnych krajach świata, międzynarodowego akcjonariatu, powszechnych fuzji i przejęć oraz nieformalnych powiązań pomiędzy podmiotami takie automatyczne wyróżnianie pochodzenia kapitału wydaje się bezcelowe. Gdyby nawet przyjąć tezę o wrogich zamiarach kapitału rosyjskiego wobec polskiej gospodarki, znaczna część działań inwestycyjnych może być prowadzona po-

przez spółki występujące pod flagą cypryjską, holenderską, maltańską czy jakąkolwiek inną. Nie widzę także uzasadnionych dowodów na twierdzenie, iż interes gospodarczy Polski jest bardziej zagrożony w wyniku działań podmiotów rosyjskich niż przykładowo chińskich.

Należy jednak przyznać, iż przeciwnicy rosyjskich inwestycji w Polsce mają jeden mocny argument. Otóż rosyjskie firmy głównie interesują się sektorami strategicznymi dla polskiego bezpieczeństwa ekonomicznego, pozostając przy tym pod mniej lub bardziej formalną kontrolą ze strony Kremla. Dlatego Ministerstwo Skarbu Państwa zablokowało przejęcie tarnowskich zakładów azotowych Azoty SA przez rosyjski Akron czy nie dopuszczono do przejęcia przez Rosjan kontroli nad Grupą Lotos, a w przypadku inwestycji rosyjskiego Intralla w fabrykę samochodów w Lublinie, dostarczającą m.in. pojazdy dla wojska, wprowadzono zapis, iż dostawca sprzętu dla sektora zbrojeniowego powinien posiadać udział minimum 50% polskiego kapitału. Rosyjski Sberbank także nie spotkał się z życzliwym przyjęciem, sondując możliwości inwestycji w polskim sektorze bankowym. W pozostałych sektorach gospodarki, o mniejszym znaczeniu pod względem bezpieczeństwa narodowego, rosyjskie inwestycje są śladowe, gdyż po prostu rosyjskie podmioty poza nielicznymi wyjątkami nie wyrażają większego zainteresowania polskim rynkiem.

Wejście polskich firm na rynek rosyjski w znacznym stopniu utrudnia mniejsza skala działalności niż największych koncernów amerykańskich czy niemieckich. Polskie podmioty dysponują zazwyczaj mniejszym kapitałem inwestycyjnym, co w przypadku niestabilności rynku rosyjskiego czy choćby niedawnego światowego kryzysu ekonomicznego przekłada się na rachunek ekonomiczny inwestycji oraz ryzyko strat przekraczających możliwości finansowe danej firmy.

Słabo funkcjonuje polsko-rosyjska współpraca transgraniczna, co także przekłada się na mniejszą liczbę inwestycji w regionach przygranicznych. Pewne nadzieje na poprawę tej sytuacji można wiązać z podpisaniem w 2016 roku Programem Współpracy Transgranicznej Polska–Rosja na lata 2014–2020, którego budżet szacuje się na ponad 60 mln euro. Program obejmuje swoim zasięgiem geograficznym trzy województwa w Polsce: pomorskie, warmińsko-mazurskie oraz podlaskie, a po stronie rosyjskiej obwód kaliningradzki. Z perspektywy działań prorozwojowych na rzecz współpracy inwestycyjnej pomiędzy Polską a Rosją najważniejszym

celem tego programu należy uznać cel tematyczny 7 – „Poprawa dostępności regionów, rozwój trwałego i odpornego na klimat transportu oraz sieci i systemów komunikacyjnych”. Wśród proponowanych inicjatyw w tym celu wyróżnić można (*Program Współpracy...*, s. 14–15):

- Wspólne inwestycje w poprawę jakości i dostępności infrastruktury społecznej i gospodarczej;
- Wspólny rozwój systemów transportu multimodalnego;
- Wspólny rozwój i poprawa jakości i bezpieczeństwa istniejących połączeń komunikacyjnych;
- Wspólne inicjatywy promocji zrównoważonego transportu pasażerskiego i ładunków;
- Wspólne projekty mające na celu poprawę mobilności osób i dóbr;
- Wspólne inicjatywy rozwoju i poprawy jakości istniejącej infrastruktury ICT.

W sytuacji kiedy duży kapitał rosyjski jest zainteresowany głównie inwestycjami w Polsce w branżach, które z uwagi na ich znaczenie dla bezpieczeństwa ekonomicznego (głównie energetyka, a w dalszej kolejności sektor finansowy) podlegają większej kontroli ze strony polskiego państwa, i aktywność w tych sferach podmiotów rosyjskich budzi dużą nieufność, czy wręcz sprzeciw polskich władz, to we współpracy transgranicznej upatrywać należy szanse rozwoju współpracy inwestycyjnej pomiędzy oboma krajami m.in. poprzez tworzenie wielu mniejszych przedsięwzięć przez inwestorów po obu stronach granicy polsko-rosyjskiej. Niestety, krótko po podpisaniu wspomnianego Projektu Współpracy Transgranicznej polska strona zawiesiła „do odwołania” mały ruch graniczny z Rosją, co spowodowało wymierne straty finansowe przedsiębiorstw leżących po obu stronach pasa przygranicznego.

Wnioski

Analizując skalę inwestycji wzajemnych w Polsce i Federacji Rosyjskiej i uwzględniając ujęcie definicyjne pojęcia współpracy, można by pokusić się o stwierdzenie, że taka współpraca inwestycyjna pomiędzy Polską a Federacją Rosyjską faktycznie nie istnieje. Wpływa na ten obraz sytuacji przede wszystkim niesprzyjający klimat polityczny oraz duży stopień nie-

ufności we wzajemnych relacjach dyplomatycznych. Tymczasem wspomniana w artykule ekonomizacja polityki zagranicznej powinna prowadzić do przewyższania uprzedzeń i podejmowania działań na polu dyplomatycznym, służących kreacji dwustronnych przepływów kapitałowych i handlowych.

W kontekście silnej konkurencji oraz braku perspektyw na znaczący wzrost popytu na rynkach unijnych polskie firmy rynków zbytu muszą poszukiwać m.in. w krajach byłego ZSRR. Z uwagi na wielkość rynku, dostępność siły roboczej i surowców, bliskość kulturową oraz relatywnie bliską odległość (choć należy pamiętać, iż Rosja to rozległy geograficznie kraj i z Warszawy do Jekaterynburga jest dalej niż do Madrytu) rynek rosyjski wydaje się stanowić szansę rozwoju dla polskiego handlu zagranicznego, w tym podmiotów podejmujących inwestycje bezpośrednie. Zadaniem polityki na szczeblu rządowym oraz dyplomacji gospodarczej powinno być tworzenie przyjaznego klimatu dla wzajemnych kontaktów handlowych.

Z perspektywy napływu inwestycji do Polski nie należy demonizować rosyjskiego kapitału i analizę inicjatyw inwestycyjnych powinno się przeprowadzać pod kątem rzetelności inwestora i jego potencjalnego znaczenia dla rozwoju polskiej gospodarki, a nie tylko „narodowości kapitału”.

Z pewnością poprawić należy także współpracę transgraniczną pomiędzy oboma krajami. Przyjęte w tej sprawie dokumenty międzyrządowe mogą okazać się niewiele warte, gdy nie może sprawnie funkcjonować chociażby mały ruch graniczny z obwodem kaliningradzkim.

Niestety, współcześnie obraz współpracy inwestycyjnej na linii Polska–Rosja można opisać następująco: „To trochę jak potwór yeti, wielu o nim mówi, a chyba nikt tak naprawdę go w rzeczywistości nie widział”.

DR ADAM MICHALIK

Katedra Handlu Zagranicznego
Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie
adam.michalik@uek.krakow.pl

Bibliografia

- Berridge, G.R., James, A. (2001). *A dictionary of diplomacy*, Hampshire: Palgrave.
- Dane Czeskiego Banku Narodowego*. Pobrane z <https://www.cnb.cz/en/>
- Dane Federalnej Służby Statystyki Państwowej*. Pobrane z <http://www.gks.ru/>
- Doing Business in Russia*. World Bank & International Finance Corporation. 2012. Pobrane z <http://www.doingbusiness.org/Reports/Subnational-Reports/russia>
- Kłysik-Uryszek, A. (2013). Zagraniczna ekspansja kapitałowa polskich przedsiębiorstw. *Zarządzanie i Finanse*, 11(2), 161–173.
- Materiały Wydziału Promocji Handlu i Inwestycji przy Ambasadzie RP w Moskwie*. Pobrane z: <https://russia.trade.gov.pl>
- Molendowski, E., Polan, W. (2007.) *Dyplomacja gospodarcza. Rola i znaczenie w polityce zagranicznej państwa*. Kraków: Wolters Kluwer.
- Polskie inwestycje bezpośrednie za granicą*. Pobrane z <http://www.nbp.pl/home.aspx?f=/publikacje/pib/pib.html>
- Program Współpracy Transgranicznej Polska–Rosja 2014–2020*. Pobrane z https://www.ewt.gov.pl/media/20912/projekt_Programu_Polska-Rosja_jezyk_polski.pdf
- Słownik języka polskiego*. Pobrane z: www.sjp.pwn.pl
- Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w Polsce*. Pobrane z <http://www.nbp.pl/home.aspx?f=/publikacje/zib/zib.html>